

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

© Голуб Н.М., 2009

Розкрито значення обліково-аналітичної інформації для системи менеджменту в умовах економічної кризи, завдання обліково-аналітичної системи в умовах економічної кризи та досліджено проблеми теорії і практики інформаційного забезпечення підприємства у прийнятті науково обґрунтованих управлінських рішень.

The value of accounting-analytical information for management system in the conditions of economic crisis is exposed, tasks of the accounting-analytical system in the conditions of economic crisis are studied and theory and practice problems of the informative providing of enterprise in acceptance of the scientifically grounded administrative decisions are investigated.

Постановка проблеми. Світова криза показала, що, окрім зовнішніх факторів, які впливають на діяльність підприємства, таких як економічна стратегія та політика діяльності на зовнішніх ринках, розвиток контактів на міждержавному рівні, характер державного регулювання економіки, обсяги державного замовлення та фінансування, інвестиційний клімат тощо, важливою причиною неспроможності адаптуватися до управління діяльністю підприємств у кризових умовах є невідповідність управлінського персоналу, а більшою мірою інформаційної системи, на основі якої приймаються рішення до вимог і завдань антикризового управління. Більшість проблем, що виникають в процесі управління господарською і фінансовою діяльністю підприємства, обумовлені структурою системи менеджменту, а отже, і її організацією.

Розвиток сучасних систем управління і пов'язана з цим інтенсифікація автоматизованої обробки даних приводять до розширення контингенту користувачів – від професійного програміста до менеджерів різних рівнів і напрямків. При роботі з базою даних її користувачі орієнтуються на інформаційний зміст даних.

Поряд з цим, в останні роки істотно зріс обсяг доступної інформації, а з впровадженням нових комунікаційних технологій швидкість доступу до інформаційних джерел, якими є газети, журнали, бібліотеки, державні установи, торгові асоціації, служби бізнес-інформації тощо, збільшилась у багато разів.

На практиці доволі часто виникає необхідність в отриманні послуг, для надання яких виконавець має одержати від замовника певну інформацію, обробити її та зробити висновки. Наприклад, надання аудиторських послуг (як відомо, для їх надання аудиторі використовують не лише звітність підприємства, а й первинну документацію), рекламних послуг тощо.

Водночас, через так звану конфіденційність реальну інформацію отримати практично неможливо. Виходячи з визначення, наведеного в Законі "Про інформацію", до конфіденційної інформації належать відомості, що знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов.

А отже, фізична або юридична особа – власник інформації, що знаходиться в її володінні, користуванні або розпорядженні на законних підставах, має право на власний розсуд віднести зазначену інформацію до конфіденційної та встановити режим її використання та поширення.

Для ефективної діяльності установ чи підприємств потрібна інформація про кількість ресурсів, способи їхнього фінансування та результати їхнього використання. Інформації також потребують і зовнішні користувачі, тобто люди, які не пов'язані з діяльністю установи чи підприємства. Вони також мають бажання мати уявлення про діяльність підприємства. На жаль, часто одна і та сама інформація формується по-різному на запит різних контролюючих органів, на вимоги внутрішнього аудиту, для менеджменту тощо.

Для вирішення проблем недостовірності даних бажано збирати інформацію із різних джерел, що підвищує об'єктивність отриманих результатів.

Термін "недостовірність" не одержав навіть нормативного закріплення, однак він доволі докладно розтлумачений юридичною наукою, оскільки його лінгвістичний аналіз дає змогу ототожнювати його з терміном "не відповідає дійсності". Недостовірною слід вважати інформацію про події, явища чи факти, які не мали місця взагалі, тобто інформація вигадана, або ж їх перебіг був спотворений у повідомленні (інформація викладена неправдиво).

Специфіка діяльності, галузь господарювання, форма власності та інші фактори створюють особливе мікроекономічне середовище і господарські процеси, що властиві лише одній економічній одиниці. Водночас багатогранність визначних факторів потребують єдиних методологічних підходів для інформування керівництва і власників про фінансове становище в процесі здійснення господарської діяльності.

Тому у сучасних умовах господарювання, які характеризуються ризиком і невизначеністю, великого значення набуває обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємств, особливо тих, що перебувають у кризовому стані або наближаються до нього.

Сьогодні керівництво підприємства ще більше вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характери та обсяги, про використання наявних ресурсів та фінансові результати діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку.

Однак рівень якості бухгалтерського обліку не відповідає сучасним вимогам управління через порушення методології ведення обліку, недотримання певних елементів облікової політики, недостовірність та спотворення інформації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємства неодноразово висвітлювали провідні вітчизняні вчені М.Т. Білуха, Б.І. Валуєва, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, Є.В. Мних, В.Б. Моссаковський, А.М. Поддєрьогін, М.С. Пушкар, П.Т. Саблук, В.В. Сопко.

В їх працях було визначено структуру інформаційного забезпечення менеджменту, показники системи інформаційного забезпечення тощо. Водночас недостатньо дослідженою залишається проблема інформативності системи менеджменту в умовах кризи.

Формування цілей статті. Метою статті є висвітлення значення обліково-аналітичної інформації для системи менеджменту в умовах економічної кризи, дослідження проблем теорії та практики інформаційного забезпечення підприємства у прийнятті науково обґрунтованих управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Першочерговим завданням в період економічної кризи є збереження активів і уникнення втрат, а не примноження активів підприємства. Виконати ці завдання можливо за тіснішої і постійної взаємодії облікових працівників і керівництва підприємства. У зв'язку з цим зростає роль обліково-аналітичної інформації в процесі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

На практиці істотно зменшилась роль бухгалтерського обліку в управлінні підприємствами. Часто бухгалтери основну увагу приділяють веденню лише податкового обліку та складанню фінансової звітності за недбалого ведення первинного обліку. Тому треба побудувати таку цілісну

інтегровану облікову систему підприємства, основу на діючих стандартах бухгалтерського обліку і орієнтовану на максимальну взаємодію функцій управління, в якій би формувалась уся необхідна інформація для задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Адже і прихильники, і критики відокремлення фінансового та управлінського обліку єдині в тому, що облік повинен бути пов'язаний з іншими функціями управління [3, с.25; 4, с.117; 5, с.235]. Це найочевидніше в умовах повної автоматизації управління і створення інтегрованої бази даних. Така система обліку загалом була б спрямована на забезпечення системи управління необхідною достовірною і оперативною інформацією, “органічною частиною” якої є облік [2, с. 58].

Обліково-аналітичне забезпечення являє собою доволі складну інформаційну систему, оскільки йдеться про різні рівні управління, численні об'єкти менеджменту.

Під обліково-аналітичною системою управління розуміють систему, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, зокрема оперативних даних і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації [1, с.10]. Тому обліково-аналітична система передбачає збирання, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на макро- і мікрорівнях.

Необхідно зазначити, що система обліково-аналітичного забезпечення є складовою загальної системи управління та забезпечує взаємодію різних структурних підрозділів, реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Її суть полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, проведення оперативного аналізу, забезпеченні безперервності даного процесу і використанні його результатів при формуванні рекомендацій для прийняття управлінських рішень. При цьому загальна методологія і нормативні положення обліку і аналізу удосконалюються для раціонального використання в єдиній обліково-аналітичній системі.

Отже, система обліково-аналітичного забезпечення як єдина, інтегрована система обслуговування має функцію потреб управління, яка відповідає вимогам керівників, власників, акціонерів, інвесторів, представників влади та інших користувачів інформації.

Слід підкреслити, що в кризових ситуаціях управлінські стратегії змінюються із великою швидкістю, доки підприємство не набуде стійкого стану, а це, своєю чергою, вимагає відповідного інформаційного забезпечення. Методологічною основою обліку кризових явищ є виявлення причин та обставин виникнення кризової ситуації на підприємстві та вивчення умов самої кризи.

Тому одним із завдань обліково-аналітичної системи в умовах економічної кризи є забезпечення управлінського персоналу необхідною інформацією, аналіз якої надасть можливість знайти правильне рішення та уникнути втрат.

Криза переживає фазу зародження, виникнення, поширення, зрілості, повного прояву та переходу до нового стану, основними характеристиками якої є:

- Ø неефективність або загальна втрата контролю над ситуацією;
- Ø імовірність понесення дійсних або можливих збитків;
- Ø загроза активам і функціонуванню системи загалом.

Тому другим завданням обліково-аналітичної системи в умовах економічної кризи є забезпечення належного контролю за діяльністю підприємства.

Отже, завданнями обліково-аналітичної системи в умовах економічної кризи є забезпечення достовірною, оперативною, релевантною інформацією користувачів, визначення кінцевого результату діяльності суб'єкта господарювання в необхідні для управлінців терміни, забезпечення контролю за використанням ресурсів на підприємстві, а також виявлення та аналіз інформації про приховані обставини, які можуть призвести до загрози кризового стану для підприємства.

Ще однією проблемою є те, що в більшості випадків ні вище керівництво, ні менеджери різних рівнів управління не здійснюють належної послідовної роботи з підвищення якості отримуваної інформації щодо фінансових результатів діяльності.

Причиною такого незадовільного стану інформаційного забезпечення управлінської ланки суб'єктів господарювання можна вважати неопрацьованість теоретико-методологічних та практичних питань застосування інформації бухгалтерського обліку в процесі прийняття управлінських рішень та відсутність науково обґрунтованих рекомендацій щодо визначення якості організації обліку. Саме від якості організації бухгалтерського обліку залежать повнота, достовірність і своєчасність одержуваної інформації, яку використовує управлінська ланка з метою управління певною діяльністю.

Отже, необхідно ефективно накопичувати інформацію, адже володіння достовірною та актуальною інформацією поряд з умінням застосовувати адекватні методи та засоби її збирання, перетворення і передавання є основою ефективної організації діяльності будь-яких підприємств, організацій, установ незалежно від їхньої організаційно-правової форми.

Такого накопичення інформації можна досягти завдяки таким крокам у процесі формування інформації в бухгалтерському обліку:

§ забезпечення цілей різних груп користувачів інформації бухгалтерського обліку шляхом здійснення моніторингу їх потреб;

§ погодженість інтересів диференційованих груп користувачів;

§ виявлення можливих засобів ведення бухгалтерського обліку, котрі в змозі забезпечити формування різних видів звітності.

Висновки і пропозиції. Очевидним є те, що організація бухгалтерського обліку має бути покладена в основу формування інформаційного забезпечення управлінської ланки суб'єкта господарювання. Наукові дослідження з цієї проблеми сприятимуть підвищенню інформативності облікових даних на підприємстві, які б давали змогу керівництву грамотно й оперативно формувати управлінські рішення і швидко досягати цілей поточного і стратегічного характеру.

1. Гришанов Г.М., Павлов О.В. *Исследование систем управления: Учеб. пособие/ Самар. гос. аэрокосм. ун-т. – Самара, 2005. – 128 с.* 2. Валуев Б. *О недостаточной связи науки о бухгалтерском учете с проблемами развития целостной системы управления // Экономист. – 2006. – С. 58 – 63.* 3. Голов С.Ф. *Тенденції та перспективи розвитку управлінського обліку // Вісник Львівської комерційної академії: Зб. наук. праць. – Л.: ЖА, 2004. – С. 34 – 38.* 4. Деньга С.М. *Теоретичні аспекти управлінського екзаунгу // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: традиції, проблеми, перспективи. – К.: ДАСОА, 2004. – С. 113 – 119.* 5. Лоханова Н.О. *Концепції управлінського обліку і контролінгу в системі управління підприємством // Вісник Львівської комерційної академії: Зб. наук. праць. – Л.: ЛКА, 2004. – С. 232 – 237.*